

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 22 квітня 2026 року

Том 1

Одеса
2026

УДК 34:004:316.4(477)
С 70

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 23.04.2026 р.)*

За загальною редакцією академіка **С. В. Ківалова**

**С70 Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху: сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 квітня 2026 р.) / заг. ред. С. Ківалова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2026. – Т. 1. – 704 с.
ISBN 978-617-8763-15-2**

Матеріали конференції узагальнюють результати наукових досліджень і практичних напрацювань учених, фахівців та представників професійних спільнот, виконаних в умовах воєнного часу та глибоких суспільних трансформацій.

У збірнику представлено широкий спектр наукових розвідок і практико-орієнтованих досліджень, що охоплюють актуальні проблеми публічного та приватного права, функціонування держави, судової та правоохоронної системи, а також трансформації суспільних процесів у цифрову епоху. Значну увагу приділено питанням адміністративного, фінансового, конституційного, міжнародного, морського та митного права, а також сучасним викликам у сфері кримінального права, кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Окремі наукові секції присвячені проблемам удосконалення судоустрою, діяльності прокуратури, адвокатури та інших правоохоронних органів, розвитку трудового права і права соціального забезпечення, а також реформуванню цивільного, господарського, земельного, екологічного та енергетичного права. Збірник відображає також міждисциплінарний характер сучасних досліджень, охоплюючи питання філософії права, світових соціально-політичних процесів, соціології та психології, економіки та підприємництва в умовах війни і повоєнного відновлення. Важливе місце посідають дослідження у сфері інформаційних технологій, кібербезпеки, штучного інтелекту та математичного моделювання як ключових чинників забезпечення національної безпеки.

Крім того, у збірнику висвітлено проблематику педагогіки, лінгвістики права, перекладознавства, журналістики, фізичної та військової підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розрахований на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти та практиків у галузях права, економіки, соціології, психології, політології, інформаційних технологій і суміжних дисциплін.

УДК 34:004:316.4(477)

Відповідальний за випуск професор **М. Р. Аракелян**

Матеріали видано в авторській редакції.

ISBN 978-617-8763-15-2

© НУ «Одеська юридична академія, 2026
© Автори статей, 2026

Бевзюк Ангеліна Костянтинівна

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ. 66

Піть Ігор Юрійович

ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗА СКОЄННЯ
АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОСТУПКІВ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД 68

Данілов Олександр Дмитрович

ПРАВОВИЙ СТАТУС КЕРІВНИКА АПАРАТУ СУДУ ЯК СПЕЦІАЛЬНОГО СУБ'ЄКТА
ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ. 72

Зільберт Валентина Сергіївна

МАТЕРІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ: СУБ'ЄКТНИЙ СКЛАД
ТА АНТИКОРУПЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ 75

Костюк Михайло Анатолійович

ДО ВИЗНАЧЕННЯ ОБСЯГУ ТА ЗМІСТУ ГАРАНТІЙ ДЕРЖАВИ ЩОДО ВИКОНАННЯ
СУДОВИХ РІШЕНЬ. 77

Малюта Владислав Васильович

ЩОДО РОЗМЕЖУВАННЯ СФЕРИ ДІЇ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО АДМІНІСТРАТИВНУ
ПРОЦЕДУРУ» ТА ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ЗВЕРНЕННЯ ГРОМАДЯН» ПРИ РОЗГЛЯДІ
СКАРГ 80

Негара Олена Віталіївна

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ СУБ'ЄКТНОСТІ НАДАВАЧІВ ПУБЛІЧНИХ
ПОСЛУГ 82

СЕКЦІЯ 2. АКТУАЛЬНА ГРАНІ ЗАГАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ ПРАВА ТА ДЕРЖАВИ

Завальнюк Володимир Васильович

НАЦІОНАЛЬНА ДЕРЖАВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: СУЧАСНІ ПРАВОВІ ВИКЛИКИ 86

Мельничук Ольга Степанівна

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРАВОВИХ ДОКТРИН У КОНТЕКСТІ ГАРМОНІЗАЦІЇ ПРАВОВОЇ
СИСТЕМИ УКРАЇНИ З ACQUIS EC 89

Кравченко Сергій Петрович

ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ ЛІНГВІСТИЧНОЇ ДОКТРИНИ ПРАВА 93

Чувакова Ганна Михайлівна

АНОМАЛІЇ ГАЛУЗЕВОЇ ЮРИДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 96

Рязанов Михайло Юрійович

НОРМАТИВНИЙ ФАКТ ЯК ФОРМА АКТУАЛІЗАЦІЇ ПРАВОВОЇ СПАДЩИНИ. 98

Антошина Ірина Володимирівна

ІНФОРМАЦІЙНА ФУНКЦІЯ ПРАВА У ЦИФРОВУ ЕРУ 102

Ковбасюк Степан Валерійович

ДО ПИТАННЯ ПРО КРИТЕРІЇ ІЕРАРХІЗАЦІЇ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ. 105

Іванчук Віра Євстафіївна

ЗАВДАННЯ ПРАВОВОГО МОНІТОРИНГУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕФЕКТИВНОСТІ
ПРАВА. 107

Грунь Олександр В'ячеславович

ЩОДО ПЕРСПЕКТИВ ВПЛИВУ ІКТ НА ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ 110

Лисак Станіслав-Юрій Юрійович

РОЗВИТОК АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПІСЛЯВОЄННИХ
ТРАНСФОРМАЦІЙ 113

СЕКЦІЯ 3. ІСТОРИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

Аніщук Ніна Володимирівна

ВНЕСОК ОЛЕКСАНДРИ ЄФИМЕНКО У РОЗВИТОК ЖІНОЧОГО РУХУ НА ПОЧАТКУ
XX СТ. 116

Ковбасюк Степан Валерійович
*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри загальної теорії права та держави,
кандидат юридичних наук, доцент*

ДО ПИТАННЯ ПРО КРИТЕРІЇ ІЄРАРХІЗАЦІЇ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ

Необхідність ієрархічної побудови системи нормативно-правових актів ви-тікає з принципів верховенства права та законності. Питання ієрархії норма-тивно-правових актів має важливе практичне та теоретичне значення з огляду на його важливість в правозастосовній діяльності. Прийняття закону України «Про правотворчу діяльність» на законодавчому рівні вирішило ряд проблем-них питань пов'язаних з ієрархією нормативно-правових актів, порядком їх прийняття та застосування [1]. Здебільшого положення закону ґрунтуються на загальноновизнаних положеннях вироблених юридичною наукою та практикою правозастосовної діяльності, однак залишаються невирішеними ряд питань, крім того, окремі положення закону, що стосуються ієрархії нормативно-право-вих актів є дискусійними і потребують уточнення. Також залишаються деякі ла-куни в регулювання ієрархії нормативно-правових актів, що не були предметом належного аналізу в наукових роботах та законодавстві.

Зокрема в юридичній науці та практиці досі відсутня належним чином об-ґрунтована система критеріїв ієрархізації нормативно-правових актів. Загаль-новизнаним критерієм ієрархізації нормативно-правових актів є їх юридична сила. Традиційно юридична сила нормативно-правових актів визначається як здатність породжувати правові наслідки [2, с. 476] та ступінь їх впливу відноси-ни. [3, с. 37]. Однак таке розуміння є надто загальним та розмитим та потребує уточнення та аналізу, результатом якого може бути виокремлення складових юридичної сили конкретного нормативно-правового акту. Так основою юридич-ної сили нормативно-правового акту є компетенція суб'єкта правотворчості, обсяг повноважень, якими наділений відповідний суб'єкт.

Традиційно за юридичною силою всі нормативно-правові акти поділяються на закони та підзаконні нормативно-правові акти. Закони мають найвищу юри-дичну силу, регулюють найважливіші суспільні відносини, та приймаються в рамках спеціальної процедури [4, с. 129]. Підзаконні нормативно-правові акти приймаються на основі і на виконання положень закону і не повинні суперечити положенням законів. За юридичною силою закони поділяють на конституційні та звичайні, що зумовлено порядком їх прийняття та важливістю суспільних від-носин, що ними впорядковуються.

Варто відзначити, що питання ієрархізації нормативно-правових актів не-розривно пов'язано з її класифікацією. Це зумовлено тим, що підстави їх кла-сифікації фактично можуть ставати засобом ієрархізації нормативно-право-вих актів. Так особливості юридичної сили закону пов'язані з тим чи є закон

загальним та спеціальним. Сьогодні усталеною в доктрині є думка про пріоритет спеціального закону над загальним, що зумовлено правилами розв'язання колізій нормативно-правових актів. Спеціальним законом вважається такий, що більш детально врегульовує конкретні відносини [5, с. 78]. Це положення також знайшло відображення в законі України «Про правотворчу діяльність».

Також класичним правилом подолання колізій є звернення до його темпоральної дії. Це підводить нас до такого критерію ієрархізації нормативно-правових актів як дія в часі. Відповідно до цього критерію закон, що прийнятий пізніше має пріоритет.

Форма нормативно-правового акту також може бути критерієм його ієрархізації. Незважаючи на дискусійний характер цього положення і пропозиції науковців зафіксувати більш складний порядок прийняття кодексів [6, с. 53]. Закон «Про правотворчу діяльність» закріпив законодавче положення теорії на якому наполягало багато науковців – а саме пріоритет кодифікованих актів.

Поділ нормативно-правових актів за територію їх дії також визначає їх положення в ієрархії: пріоритет мають акти загальної дії над актами локальної дії.

Підсумовуючи варто також відзначити, що в рамках розгляду питання юридичної сили та ієрархії підзаконних нормативно-правових актів справедливою видається пропозиція законодавчого визначення кола питань, що можуть регулюватися виключно законами, задля недопущення розмивання компетенції законодавчої влади [7, с. 14].

Подальшої доктринальної розробки та законодавчого регулювання потребують питання делегованої правотворчості та юридичної сили нормативно-правових актів, створених в рамках делегування повноважень.

Список використаних джерел:

1. Про правотворчу діяльність : Закон України від 19.09.2023 р. № 3354-ІХ. *Відомості Верховної ради України*. 2023. № 93. Ст. 7 С. 2.
2. Юридична енциклопедія : в 6 т. / Редкол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. Київ: «Укр. енцикл.», 1998. Т. 6.
3. Вилегжаніна М. В. Класифікаційний аналіз нормативно-правових актів. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2011. №11. С. 35-40.
4. Андрусів Л. Теоретико-правові засади системи нормативно-правових актів. *Підприємництво, господарство, право*. 2017. №4. С. 128-131. С. 129.
5. Берназюк Я. Застосування принципу *Lex Specialis* при вирішенні колізій у законодавстві: аналіз судової практики. *Слово Національної школи суддів України*. 2022. №1-2. С. 69-82.
6. Гайова О. В. Закони у системі джерел права України. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2010. № 3. С. 50–56.
7. Романов Я. В. Підзаконні акти: загальнотеоретична характеристика: автореф. дис. ... канд. юр. наук: спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень». Харків 2015. 20 с.

Ключові слова: нормативно-правовий акт, закон, підзаконний нормативно-правовий акт, ієрархізація нормативно-правових актів, юридична сила, дія нормативно-правового акту.

Key words: regulatory legal act, law, subordinate regulatory legal act, hierarchization of regulatory legal acts, legal validity, effect of a regulatory legal act.

Іванчук Віра Євстафіївна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри загальної теорії права та держави,
доктор філософії в галузі права*

ЗАВДАННЯ ПРАВОВОГО МОНІТОРИНГУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРАВА

В умовах становлення правової держави та утвердження принципу верховенства права особливої актуальності набуває проблема забезпечення ефективності реалізації прав і свобод людини та громадянина. Сучасні трансформаційні процеси у правовій системі України, зумовлені як внутрішніми реформами, так і зовнішніми інтеграційними чинниками, вимагають удосконалення механізмів оцінювання якості правового регулювання та практики його застосування. У цьому контексті важливого значення набуває правовий моніторинг як інструмент системного спостереження, аналізу та оцінки стану законодавства і правозастосовної діяльності.

Правовий моніторинг виступає необхідною складовою процесу забезпечення ефективності права, оскільки дозволяє виявляти прогалини, колізії та інші недоліки нормативно-правових актів, а також оцінювати рівень їх фактичної реалізації. Його значення зростає в умовах динамічності суспільних відносин, коли правове регулювання має бути не лише формально досконалим, але й практично дієвим. Саме через правовий моніторинг забезпечується зворотний зв'язок між нормотворчістю та правозастосуванням, що сприяє підвищенню якості правових рішень.

Бахтіна Ю. С. обґрунтовує, що до ключових завдань правового моніторингу у сфері публічного адміністрування доцільно віднести такі напрями діяльності: акумулювання інформації щодо потреби у правовому врегулюванні суспільних відносин у сфері публічного управління; упорядкування та систематизацію нормативно-правових актів; виявлення законодавчих вад (зокрема колізій, прогалин, дублювань) з метою їх подальшого усунення; проведення комплексного аналізу, оцінювання та контролю за реалізацією законів і підзаконних нормативних актів; дослідження зарубіжного досвіду правового регулювання відповідних суспільних відносин із подальшою імплементацією найбільш ефективних практик у національну правову систему; здійснення планування та прогнозування перспектив розвитку законодавчої діяльності; забезпечення функціонування безперервного механізму зворотного зв'язку між суб'єктами нормотворення та право-